

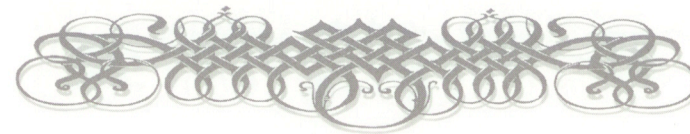
Grýstát

v archívnych dokumentech

1998

Průvodce výstavou

FRYŠTÁT

v archivních dokumentech

Na obálce je vyobrazena Wernerova rytina města Fryštátu z roku 1735.

Průvodce připravili:

Text PhDr. Irena Hajzlerová, Anna Hubáčová, Mgr. Veronika Matroszová

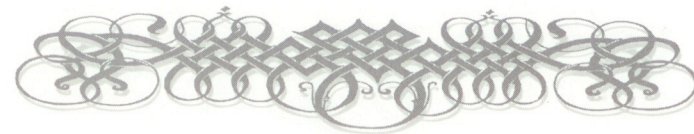
Foto archiválií a trojrozměrných předmětů Leonard Adamec

Grafická úprava UPGRADE v.o.s., Petr Tesař

Tisk Debora, spol. s r.o.

Wernerova rytina města Fryštátu z roku 1735.

Nos Petrus dei gra. rex. thessalensis. recognoscimus a faciem tenore pñam Universis
nos esse pñam et vasallum. magnis dñi nři. dñi Johis Bohemie a polie Regie illustris. ac
comitis lucemburgien. et ab eo terram nostram thessalensem. cu suis ciuitatibz et castis videlicet
thessaliam ciuitate cu castro. freyesthat. et belis ciuitatibz. et borschowo. et iennies apud eam
pñacionibz. et pñam castro. cum ecia vallis et hominibz. vasallis et oritur ad ipsa et ad ipsa
pñam et alio pñam suo conuersio in quibzqz pñam quos nři habem. et in pñam sumus
quodqz opulo habitari. nostro hereditum et successores nři nomine dñam thessalensem. recepisse mfo
dum. et ad ipso reue et posside iure et titulo feudali. volentes quod heredes et successores nři tunc thessal.
pñam iuxta hanc attenciam quos a pñam dñi Rege Bohemie huius ce habemus quamqz pñam
terram nostram vacare argere eam ab ipso dño nři Rege aut a suis heredibz seu successoribz
Regis Bohemie in feodo deinceps semp reue debeant et reue. Et fco sibi feride pñam
pñam homagii sicut et nos nři pñam et libera voluere fecimus et vel eis tñam
eius et eoz dñam et vasallus sueta fide inreue debeant et parere. In cuius rei cer
titudinem pñam instrumenta tenorem nostri sigilli omnino dñam roboranduz
patum et actum in opauia. Anno dñi m. ccc. vicesimo septimo. P. alant.
patum Suedecimo

Fotokopie listiny z 18. února 1327.

Historie města

Prvním historickým dokladem ověřujícím existenci i název Fryštátu je seznam míst a vsí povinných placením desátků vratislavskému biskupovi z let 1302 - 1315. Fryštát platil církevní desátky z plošné míry 45 lánů (franc-ký lán 31 ha, 45 lánů - 1395 ha). Že byl Fryštát městem již ve čtrnáctém století nám dokládá listina z 18. února 1327, v níž Kazimír, vévoda těšínský, vyznává, že je knížetem a manem Jana Lucemburského, krále českého a polského, a že od něho přijal v léno zemi těšínskou, města a tvrze Těšín, Fryštát (Freyenstat) ...

Prvními majiteli Fryštátu byl tedy rod těšínských Piastovců, z nichž někteří sídlili také na fryštátském zámku. Zámek byl rovněž oblíbeným sídlem knížecích vdov - kněžny Ofky a Anny. Těšínský kníže Václav II. (1528-1579) odstoupil

Pobled na starý Fryštát - olejomalba.

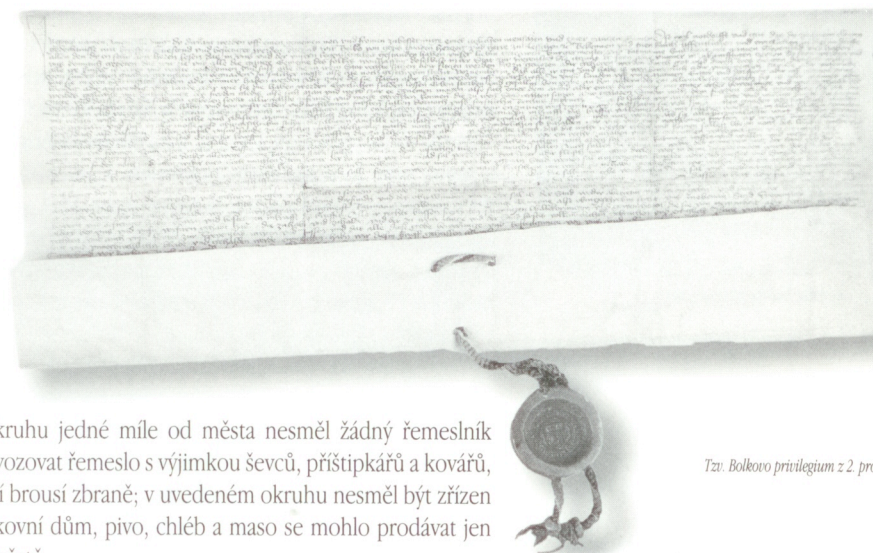
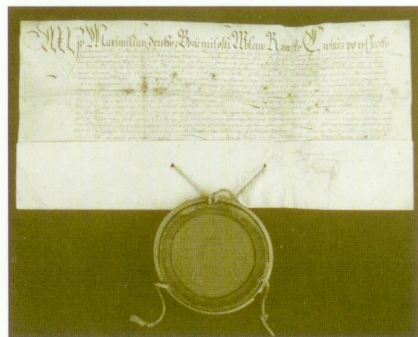
Cínové nádobí

po roce 1560 Fryštát spolu s Bílskem svému synu Bedřichu Kazimírovi. Když roku 1571 Bedřich Kazimír umírá, zanechává po sobě obrovské dluhy, a proto muselo být fryštátské panství dáno do dražby. Tak ho roku 1572 získává Václav Cikán ze Slupska, tehdejší zemský hejtman. Fryštát byl takto navždy odtržen od vévodství těšínského a bylo zde vytvořeno tzv. malé stavovské panství (status minor). Roku 1637 Fryštát koupil katolický šlechtic Zdeněk Žampach z Potštejna a již za dva roky je novým vlastníkem kníže Jindřich Václav, hrabě Münsterberský. V roce 1650 se novým majitelem Fryštátu stává hrabě Melchior Ferdinand z Gašína. Rod Gašíků držel Fryštát až do roku 1730. V následujících letech se ve vlastnictví vystřídala řada majitelů - František Wolfgang von Stechow, Martin von Wienzkowski, kníže von Croy a Josef Baltazar Wilczek. V letech 1749 - 1792 byl Fryštát v majetku irského rodu Taafů z Carlingfortu. V roce 1792 koupil Fryštát s okolním panstvím hraběcí rod Larisch-Mönnichů, který byl již od poloviny 16. století vlastníkem sousedního karvinského panství. Původně byli Larischové ze Lhoty a Karviné svobodnými pány, v roce 1748 byli povýšeni do hraběcího stavu a v roce 1791 po sňatku Jana Josefa Antonína Larische s Annou Marií Teklou z Mönnicha rozšířili své rodové jméno na Larisch-Mönnich.

Období největšího rozkvětu města Fryštátu spadá do 15. a 16. století. V té době získává město také řadu významných privilegií. Jedním z nejdůležitějších je tzv. Bolkovo privilegium z 2. prosince 1447. Těšínský kníže Bolek II. v něm znovuobnovuje a rozšiřuje již dříve udělená městská privilegia. Obsahuje v podstatě tři základní práva: právo dědičné - dědictví mohou uplatňovat příbuzní zemřelého až do čtvrtého kolena a jen v případě, že nebude příbuzných, padne dědictví na knížete, část týkající se cechovního zřízení - žádný cech nesmí bez vědomí městské rady nic „smlouvat a nařizovat“, ranních cechovních schůzí se měli účastnit vždy dva radní a právo milové -

Listina z 6. června 1569.
Císař Maximilián II. potvrzuje na prosbu těšínských knížat Václava a Bedřicha Kazimíra městu Fryštátu svobody a práva jimi vydaná.

Tzv. Bolkovo privilegium z 2. prosince 1447.

v okruhu jedné míle od města nesměl žádný řemeslník provozovat řemeslo s výjimkou ševců, přístipkářů a kovářů, kteří brousí zbraně; v uvedeném okruhu nesměl být zřízen šenkovní dům, pivo, chléb a maso se mohlo prodávat jen ve městě.

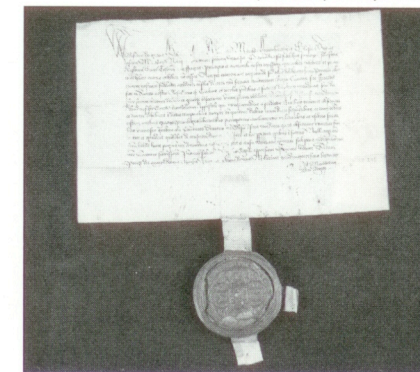
Tato privilegia byla pak dále potvrzována a rozšiřována. Například roku 1513 vyhovuje král Vladislav prosbě těšínského knížete Kazimíra a uděluje městu právo vybírat clo po jednom groši polském z každého koně, který projede městskou branou. Jan z Pernštejna povoluje roku 1534 městu Fryštátu zřízení rybníka na lukách a postavení vodního příkopu. Václav, kníže těšínský ve své listině z roku 1560 potvrzuje městu mimo jiné vinný šenk, z jehož výnosů se mají opravovat městské zdi a příkop.

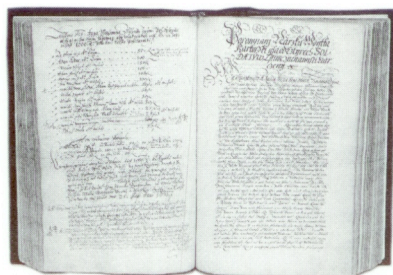
K významným privilegiím patřilo také právo konat výroční trhy. Tak například z listiny Vladislava, krále českého ze 14. ledna 1473 se dovídáme, že uděluje městu Fryštátu odměnou za věrné služby těšínského knížete Kazimíra II. dva čtyřdenní výroční trhy. První jeden týden po Nanebevstoupení Páně a druhý na sv. Bartoloměje.

Také císař Ferdinand I. udělil Fryštátu 3. září 1560 na žádost těšínského knížete Václava dva výroční trhy na den apoštolů sv. Simona a Judy a na den sv. Pavla.

Listina ze 14. ledna 1473.

Vladislav, král český, markrabě moravský etc. potvrzuje městu Fryštátu dva čtyřdenní výroční trhy.

Knihy kupů a smluv města Fryštátu z let 1541 - 1818.

Císař František II. potvrdil 1. srpna 1804 městu Fryštátu pátý výroční trh. Konání trhu vyvolávalo ve městě vždycky čilý ruch a shon. Řemeslníci zde mohli nabízet své zboží ve stáncích, které byly rozestavěny kolem náměstí.

Vedle těchto privilegií, která se nám dochovala v archivu v hojné míře je významným pramenem k poznání dějin města také tzv. Kniha kupů a smluv z let 1541 - 1818. Ze zápisů lze vyčíst mnoho zajímavého o životě měšťanů v různých dobách. Jsou zde zapsány velice důležité smlouvy, majetkové převody, svatební smlouvy a testamenty i rozsudky v různých sporech.

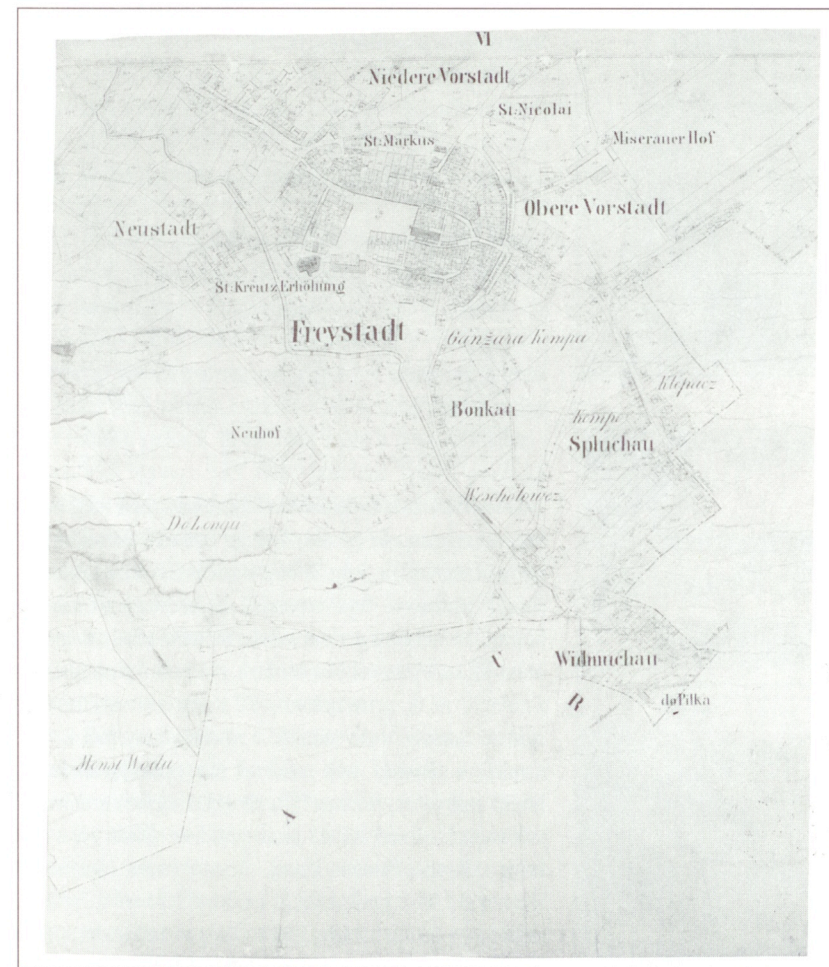
Tak například ze zápisu testamentu pana Jana Klučinského, bývalého purkmistra města Fryštátu z roku 1712 se dovídáme, jak žil tehdy majetný měšťan a jak se staral, aby jeho dětem bylo poskytnuto náležité vzdělání a po jeho smrti aby byly řádně zajištěny také majetkem. Z výčtu částí oděvů a šperků odkázaných potomkům si můžeme udělat obrázek, jak se tehdy měšťané strojili.

V jiném zápisu z roku 1619 se dovídáme o sporu mezi měšťanem Vojtkem Karkoškou a vojáky, kteří ho nařkli z krádeže bravka.

Z roku 1734 nacházíme v městské knize zápis svatební smlouvy mezi Františkem Oršulinským a vdovou Evou Dittrychovou. Kromě slibů věrnosti obou snoubenců se zde popisuje co jeden druhému ponechá v případě smrti jednoho z nich. Mladý ženich připsal nevěstě pro případ smrti padesát tolarů slezských, za něž se zaručili dva fryštátští měšťané. Peníze mají býti manželce vyplaceny v tom případě, kdyby ho „Pán Bůh všemohoucí dle nevystižitelné vlády své z tohoto světa skrz časnou smrt před rokem a šesti týdny bez dědiců povolati ráčil.“ Kromě peněz by jí pak ještě náležel všechn majetek movitý a nemovitý. Naproti tomu nevěsta se zavázala, že v případě její smrti do roka a šesti týdnů, čehož „milostivý Pán Bůh uchovati a jim společně dlouhého živobytí a požehnání své uděliti rač“, dostane manžel 25 tolarů, přikrytý stůl a ustlané lože.

„Přikrytý stůl pozůstává ze tří ubrusů, 6 servetů, 3 cínových mís, 6 cínových talířů, 6 cínových lžic, 6 párů sprostých koží.“ Ostatní její majetek je určen pro jejího syna z prvního manželství. V době jeho nezletilosti by tento majetek opatrovali poručníci.

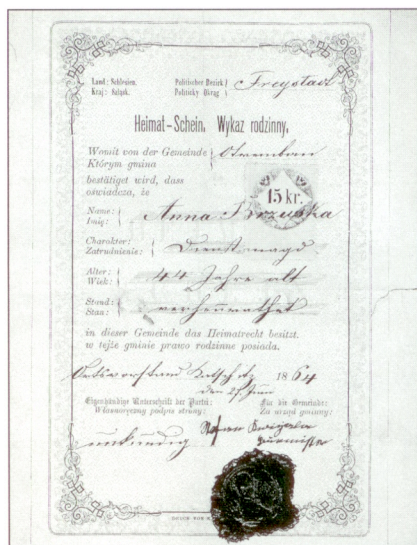

Mapa Fryštátu
zhotovená roku 1904,
zachycuje stav
v roce 1836.

Městské knihy z let 1531 až 1818.

Die Gemeindevorstellung von Freistadt
ist in dem am 19 April 1899 abgelaufenen Sitzung

EUER WOLGEBOREN
Gern

Johann Strömel
gebürtlicher Jngl. Bürgermeister der Stadt Freistadt, Wohnort
in Unterbachthal, bei Pöchlitz, im Kreise der Pöchlitz, in der
Provinz der böhm. Böhmen, und des Kaiserthums Österreich
Residenz in Freistadt zum 19 April 1899

Johann Strömel
der Stadt Freistadt ernannt.
Wohnort beim nachstehenden Gerichtsorte.
Freistadt, den 19 April 1899

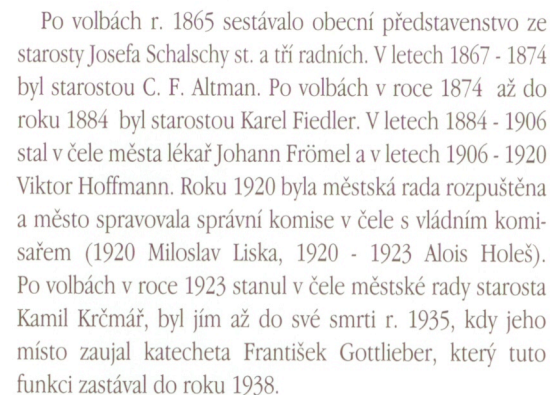
Herrn Johann Strömel
1899

V 16. století byl Fryštát obehnan městskou zdí a příkopem, vstup a výstup z města dovoľovala horní a dolní brána. Horní brána byla chráněna věží. Střed města tvořilo náměstí se zámekem, kostelem a radnicí. Rozšířením města vznikla před horní a dolní branou předměstí - Horní předměstí, Dolní předměstí, osady Bonkov, Mizerov, Špluchov, Vydmuchov, Nové Město (Bělídlo).

Počet obyvatel a domů města Fryštátu

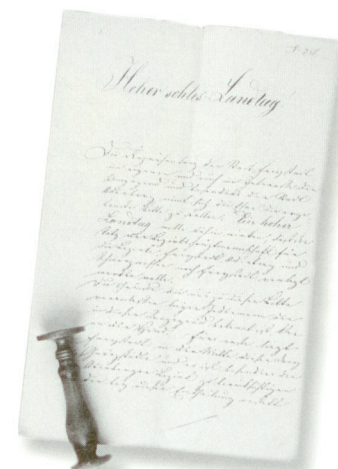
rok	počet obyvatel	počet domů
1845	1464	281
1869	2661	321
1900	3669	369
1910	5058	518
1921	7635	613
1930	7124	865

O tom, jak byla organizována městská správa se dovídáme z již výše zmíněné listiny knížete Bolka II. Setkáváme se zde s úřadem fojta, jemuž kníže v počátcích města vyhradil soudní pravomoc. Teprve později přešla tato pravomoc na knížete a z něho na vedení města. Městské představenstvo mělo již svou vlastní samosprávu tvořenou purkmistrem a radními. Až do první poloviny 19. století sestávala městská rada ze starosty, dvou radních a syndika, který měl k ruce kancelistu. Rovněž byli ustaveni dva policejní sluhové. Jména starostů z přelomu 18. a 19. století nelze z archivních dokumentů přesně zjistit, proto uvádíme jejich výčet dle knihy J. Bayera, Pamětihodnosti města Fryštátu - starostové Werner (+1805), Ignác Urban, který byl zároveň městským lékařem (+1806), Ondřej Pillar, Kašpar Schneider, Josef Deurtl a Josef Gusiur.

Od roku 1855 byl Fryštát také sídlem okresního úřadu. Na základě rozhodnutí z dubna roku 1854 došlo v habsburské monarchii ke sloučení okresních soudů a okresních úřadů. Dosavadní Okresní hejtmanství v Těšíně bylo rozděleno na tři samostatné okresy - Těšín, Jablunkov a Fryštát. Nově vzniklý Okresní úřad ve Fryštátě byl umístěn v budově radnice. Roku 1868 došlo k nové reorganizaci politické správy, opět byla oddělena správa politická od soudní. Z tohoto období se nám dochovala žádost městského zastupitelstva ve Fryštátě z 30. prosince 1865 Zemskému sněmu v Opavě, aby bylo ve Fryštátě zřízeno okresní hejtmanství, či dopis ze dne 4. září 1868 jímž Prezidium zemského slezského sněmu v Opavě informuje starostu města Fryštátu, že byla schválena sídla okresních hejtmanství v Horním a Dolním Slezsku.

Po vzniku samostatné ČSR usilovali o získání statutu okresního města vedle Fryštátu, také Karvinná a Orlová. Nakonec zvítězilo rozhodnutí, že sídlo okresního úřadu zůstane i nadále ve Fryštátě. Roku 1929 byla vybudována, na základě plánů ing. Č. Brady architekta z Moravské Ostravy, staviteli Danielem a Königsbergem z Karvinné a Ryglem a Zubrem z Fryštátu, nová budova okresního úřadu (dnes Městský úřad Karviná).

*Žádost městského zastupitelstva ve Fryštátě z 30. prosince 1865
Zemskému sněmu v Opavě, aby bylo ve Fryštátě zřízeno okresní bejtmanství.*

Okresní úřad

Budova okresního soudu.

Městská truhlice z roku 1660.

Okresní soud a Okresní nemocenská pojišťovna měly sídlo rovněž ve Fryštátě.

Nejstarší podoba městského znaku je známa z otisku městské pečeti, který je doložen k roku 1529. Typář, kterým byl tento otisk pořízen, však nepochybně pochází již ze století patnáctého. V kulatém pečetním poli je v polceném štítě vpravo půl orlice a vlevo půl trojlistu. Stejný znak se vyskytuje také na městské pečetí z roku 1550. Kotouč o průměru 32 mm má latinskou majuskulní legendu + S + MAIVS + CIVITATIS + FREISTAD + 1 + 5 + 5 + 0. Nejstarší barevné provedení městského znaku naleznete na víku městské truhlice z roku 1660. Nápis na víku truhlice hovoří o tom, že ji nechala zhotovit městská rada v čele s purkmistrem Kasperem Bonczkem.

Současný znak města Karviné - polcený štít v pravém modrém poli půl zlaté orlice s červenou zbrojí (zobák, pařát), v levém stříbrném poli půl zeleného lipového trojlistu s jedním zeleným poupětem - vychází z původního znaku města Fryštátu. Pro vyjádření skutečnosti, že současná Karviná není totožná s historickým Fryštátem je doplněn původní znak jedním poupětem.

Osudové rány

Pro každé město byl jedním z největších nepřátel oheň. Město Fryštát zachvátil požár hned několikrát.

Tak například 17. dubna 1511 vypukl ve tři hodiny ráno první velký požár způsobený jiskrou ze zámeckého komína. Shořel zámek, farní kostel a mnoho měšťanských domů. Požárem zničené město osvobodil Kazimír, kníže těšínský v listině z roku 1511 na dobu 10 let od placení poplatků, přislíbil, že bude zachovávat stará privilegia, a že mu na stavbu domů půjčí peníze, dal také souhlas k čepování vína a lovení ryb v řece, jakož i k povinnému odběru piva z fryštátského pivovaru.

Dne 29. ledna 1617 začalo hořet v 15 hodin v domě Daniela Bochatsche a v několika hodinách vyhořelo takřka celé město.

13. září 1781 zachvátil požár ve 13 hodin dům Jana Lišky na Horním předměstí. Při tomto požáru lehly popelem všechny veřejné budovy, kostel včetně fary, škola, špitál a mnoho měšťanských domů.

5. dubna 1823 vyhořel Fryštát po čtvrté. Oheň vznikl v 11 hodin dopoledne v Radniční ulici v dílně kloboučníka a měšťana Jana Christiana čp. 80. Požár se přenesl na ostatní obytné domy a za silného větru se rozšířil tak, že v krátké době hořelo již takřka celé náměstí. Vyhořelo 73 zděných domů ze 115 a 50 dřevěných domů ze 120.

Hasičská přilba a sekyrka.

Ponaučení

kteří v Rádeu pro Město, a obdrželi Město
prošlého Povátku i Povátku Datum 24. ledna 1787.
Jedním Cechům, a Kmetům i Oblek grols Kon-
ni při mešce v tomto Měste Fryštát, a Pě-
měch pomělně Datum k nepřetržitosti
Pogorování je tímto vědění.

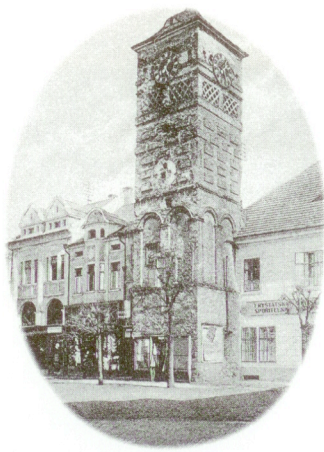
Cechové, a Kmetům.

Cechové Konání.

Cechové,
Konání.

1. Měste Trčiči a grols Povátku,
kmeti, a Konání a grols Cechové
a nepřetržitosti při Povátku Datum
býti, a, grols Konání Cechové, ano do-
konatí Trčiči a Povátku grols Konání
Domi, Cechové, Povátku, a Cechové
na nepřetržitosti, a nepřetržitosti
Povátku, nímto Cechové obdrželi,
ne grols dále Konání za-
kmeti býti máje i Cechové grols
Povátku Povátku, při po-
vátku Cechové dále obdrželi Cechové,
a dále Cechové Povátku
býti.

Ponaučení fryštátským cechům a řemeslníkům jak si mají počínati při požáru
z 24. ledna 1787.

Radniční věž.

O této události přináší svědectví četné archivní doku-
menty, jakým je například soupis obyvatel města jejichž
domy shořely, a kterým vrchnost poskytla stavební materiál
pro obnovu zničených domů.

Posledním velkým požárem který postihl město, byl požár
29. srpna 1875. Díky včasnému zásahu nově vzniklého
dobrovolného požárního sboru a vydatné pomoci občanů
Fryštátu a okolí shořelo „pouze“ 32 stodol na petrovicko-
žibřidovické silnici, do vlastního města se již oheň nerozšířil.

Dalšími osudovými ranami pro město byly různé války,
nákazy a epidemie. Zvlášť velké válečné útrapy zaznamenal
Fryštát v době třicetileté války. V letech 1623 a 1715
zachvátil Fryštát mor, v roce 1805 tyfus a v roce 1831
cholera. Těmto epidemiím podlehl mnoho fryštátských
měšťanů. Mnohdy epidemie řádila tak silně, že oběti musely
být pochovány do společného hrobu, jelikož se nestačilo
vykopat tolik jednotlivých hrobů. Jedno z těchto společných
pohřebišť se nacházelo na hřbitově u kostela sv. Marka.

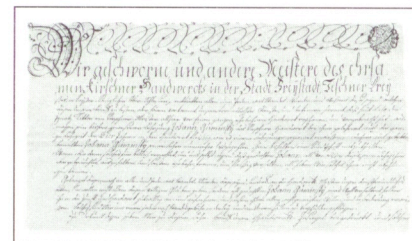
Hospodářský rozvoj města

Hospodářský rozvoj města mimo jiné zaručovalo
množství a rozmanitost cechů, které měly ve
městě svá sídla. Cechy byly privilegovanou korp-
rací živnostníků. Jejich vznik se klade do středověku, do
doby, kdy vznikla města a v nich svobodní řemeslníci. Ti se
sdružovali nejdříve v bratrstva, později v cechy. Jméno po-
chází od znaku - čili cejchu, kterým se jednotlivá řemesla
od sebe odlišovala. Členové cechu si vzájemně slíbili pod-
poru v nouzi a nemoci, dohlíželi na dobrou práci a střežili
záležitosti a práva týkající se jejich řemesla. Obvykle si zvolili
některého svatého za svého patrona a oblíbili si oltář nebo
kapli, kde se scházeli k bohoslužbám. Středověké město si
nelze bez řemeslných cechů vůbec představit. Podle cechů
byly obsazovány řemeslníky ulice, a tak také dostávaly tyto

ulice svá jména (např. Hrnčířská), podle cechů se scházeli
k poradám na radnici, a podle cechů se také účastnili
světských i církevních svátků.

Nejdůležitější výsadou pro řemeslníky ve středověkých
městech bylo právo mílové. Fryštát měl toto právo, a podle
něho v okruhu jedné míle od městských hradeb nesměl
nikdo, kdo nebyl členem cechu, provozovati řemeslo.
Cechy samy se uvnitř řídily různými nařízeními a zvyklost-
mi, které musel každý člen cechu dodržovat. Největšího
rozkvětu dosáhly cechy zřejmě koncem 17. století. Vážnost
cechu se udržovala počestností řemeslníků v cechu sdru-
žených. Podle tehdejších zásad museli mistři i tovaryši
zachovávat řádný a nábožný způsob života. Vydáním
nového živnostenského zákona v roce 1859 cechy zanikly.

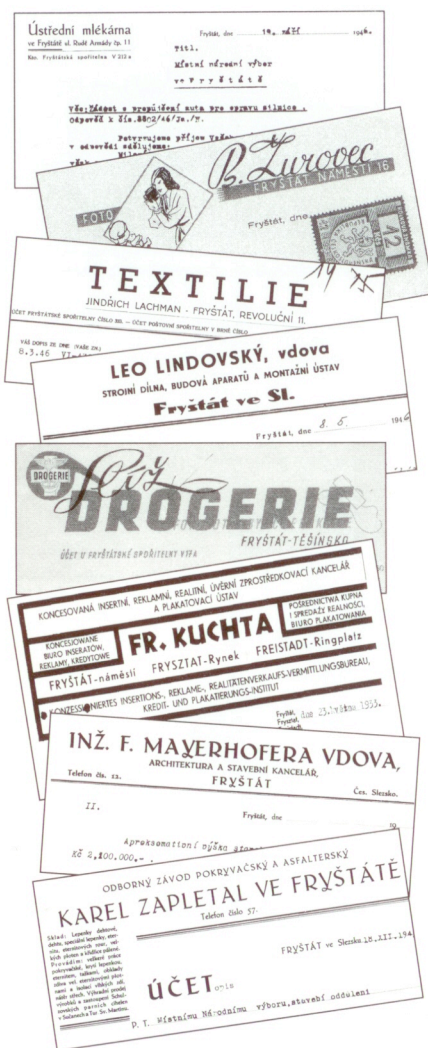

Výučný list kožešnického cechu pro Jana Guminského z roku 1788.

Kamenický účet pro obec Fryštát
z 13. dubna 1875.

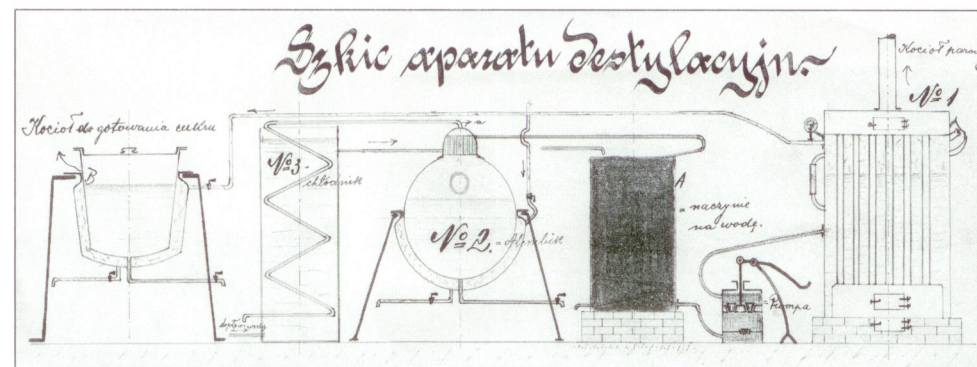
V 17. a 18. století existovaly ve Fryštátě např. tyto cechy: pekařský, hrnčířský, ševcovský, stolařský, kovářský, řeznický, kožešnický, tkalcovský, krejčířský a další.

Na počátku 19. století byl ve Fryštátě 1 kloboučník, 9 kožešníků, 2 přymkaři se 3 stavy, 24 pláteníků s 38 stavy a 11 kovářů. Počet ostatních řemeslníků není znám. Na konci 19. století byli ve městě 2 výrobci plechového zboží, 6 kovářů, 2 klempíři, 2 knihaři, 1 barvíř, 2 kolaři, 5 stolařů, 2 hodináři, 3 bednáři, 2 tesaři, 2 lakýrníci a natěrači, 5 sedlářů, 2 provazníci, 2 kožešníci, 19 obuvníků, 1 hřebenář, 8 krejčích, 4 dámských krejčí, 1 mydlář, 2 kloboučníci, 2 hrnčíři, 3 hokynáři, 2 mlynáři, 8 pekařů, 3 cukráři, 1 perníkář, 7 řezníků, 1 kotlář, 1 řešetář, 2 zámečníci, 1 kominický mistr, 2 malíři pokojů, 1 modistka a 1 řemenář.

Pro další porovnání můžeme uvést, že v roce 1930 bylo ve Fryštátě 5 pekáren, 4 cukrárny, 3 mlékárny, 10 řeznictví a 1 koňské řeznictví, 5 obchodů s ovocem a zeleninou, 20 obchodů se smíšeným zbožím, 1 obchod se zemědělskými plodinami, 11 obchodů se střížným zbožím, 5 obchodů s konfekcí, 2 obchody s obuví, 2 obchody s kůžemi, 2 drogerie, 5 obchodů s materiálním zbožím, 1 lékárna, 3 železářství, 3 obchody s jízdními koly, 2 prodejny rádiopotřeb, 3 prodejny elektrotechnické, 3 knihkupectví, 4 papírnictví, 2 obchody s rukodělnými výrobky, 3 květinářství, 2 obchody s dřívím, 2 obchody s uhlím, 1 vetešnictví a 6 trafik. Dále pak zde bylo 16 krejčích, 7 zámečníků, 8 truhlářů, 3 sedláři, 2 sklenáři, 4 zahradníci, a 5 skladů s nábytkem.

K ubytování sloužilo ve Fryštátě na přelomu století 19. a 20. celkem 7 hostinců, z nichž dva měly taneční sály a jeden rozlehlou zahradu a kuželnu. Dále zde bylo dalších jedenáct hostinců na přiměřené úrovni a dvě kavárny.

Živnostníci se sdružovali podle oborů své činnosti do různých společenstev. V archivu se dochovaly doklady

Náčrt destilačního přístroje.

o činnosti těchto společenstev v podobě stanov, řádů, tovaryšských zkoušek, finančních rozpočtů a ročních uzávěrek, jmenných seznamů členů společenstva a statistických výkazů. Můžeme takto sledovat například činnost společenstva malířů, natěračů a příbuzných živností, společenstva zámečníků, obuvníků, pánských a dámských krejčích a příbuzných řemesel, kožešníků, společenstva hostinských nebo smíšených živností.

Přestože byl Fryštát od roku 1855 okresním městem, ustupoval jeho význam vedle dynamicky se rozvíjející Orlové a Karvinné poněkud do pozadí. Teprve dokončení tratě Petrovice - Karvinná (vytvořila spojnici mezi Severní Ferdinandovou a Košicko-bohumínskou dráhou) se zastávkou ve Fryštátě roku 1898 a vybudování elektrické dráhy Karvinná - Fryštát roku 1912, vytvořily podmínky pro rozvoj nových průmyslových podniků.

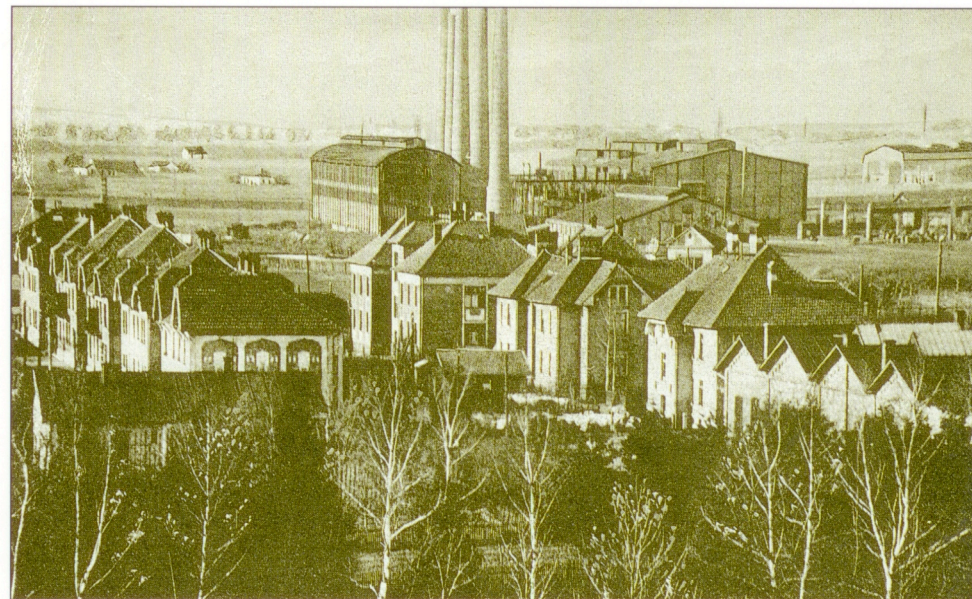

Vlakové nádraží ve Fryštátě.

Firma Sam. Blumenthal a syn vznikla ve Fryštátě roku 1860. K podniku patřil obchod se železem a stavebním materiálem, továrna na výrobu šroubů, hřebíků a zámečnických potřeb.

Roku 1904 byla ve Fryštátě postavena Pospíšilova drátozna. O tři roky později ji odkoupil Robert Pollak, který zastavil výrobu drátu, postavil válcovnu na tyčovou ocel a zřídil martinskou pec. Skromná Pospíšilova továrna byla přeměněna na Fryštátské železářny. Výroba se dále rozšiřovala, ve starém skladišti byla zřízena kovárna, ve které se vyráběly podkovy, nápravy a obruče na kola pod značkou Jäkl. Založením samostatné výroby se závod rozdělil na dva podniky - na Fryštátské železářny a Jäklův železářský průmysl. Roku 1924 prodal Pollak železářny a ponechal si pouze závod Jäkl. Roku 1930 byly železářny zrušeny a přestěhovány do Vítkovic.

Linka elektrické dráhy Karvinná - Fryštát byla zprovozněna roku 1912.

Fryštátské železářny.

V letech 1918-1920 byla ve Fryštátě vybudována továrna na výrobu vagonů. Záhy však byla zlikvidována a roku 1923 se do jejích objektů přestěhovala firma Jäkl.

Koncem roku 1931 byly do Fryštátu přestěhovány z Vítkovic Mücke-Melderovy závody. Vznikly v roce 1915 sloučením továrny na drátěné zboží Emil Mücke v Mor. Ostravě (založena roku 1886) a továrny na železné zboží Hugo Melder ve Vítkovicích (založena roku 1913). V době 1. republiky se zde vyráběly děrované plechy, drátěné pletivo a především kovový a kombinovaný nábytek.

Vedle těchto podniků existovala ve Fryštátě také městská elektrárna a cihelna. Parní cihelna se strojním pohonem byla postavena v roce 1911 firmou Jakob Bühner-Konstanz. V témže roce zažádalo město Fryštát Slezskou zemskou vládu v Opavě o udělení koncese na provoz elektrárny, kterou zakoupilo od Richarda Fiedlera. Vzhledem

Kolonie fryštátských železáren.

Reklamní plakát továrny na výrobu likérů, rumu a sodovek Františka Kubánka.

k tomu, že její provoz nestačil rostoucí poptávce po elektrickém proudu, ukázalo se výhodnější vybudovat nové elektrárenské zařízení přímo ve strojovně cihelny.

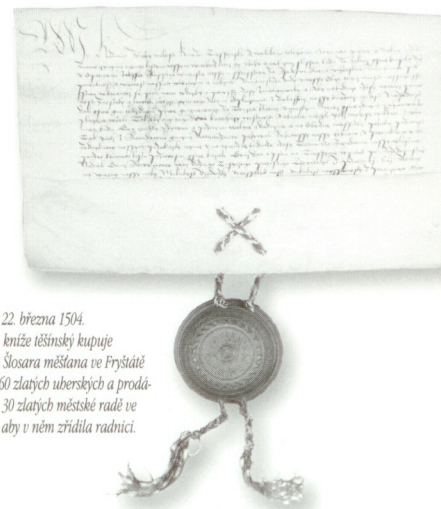
Z menších podniků jmenujme například továrnu na výrobu likérů, rumu a sodovek Františka Kubánka, založenou roku 1908, či Lidovou tiskárnu, jejíž vznik se vztahuje k roku 1890. Roku 1911 ji odkoupil od původního majitele Axtmanna Suchánek, roku 1913 ji převzala 9členná společnost, čímž se z ní stala Lidová tiskárna. Roku 1933 byla změněna na Lidovou tiskárnu Sembol a spol.

Katalog výrobků firmy Mücke-Melder.

Dobová fotografie zaměstnanců elektrické dráhy ve Frýstátku.

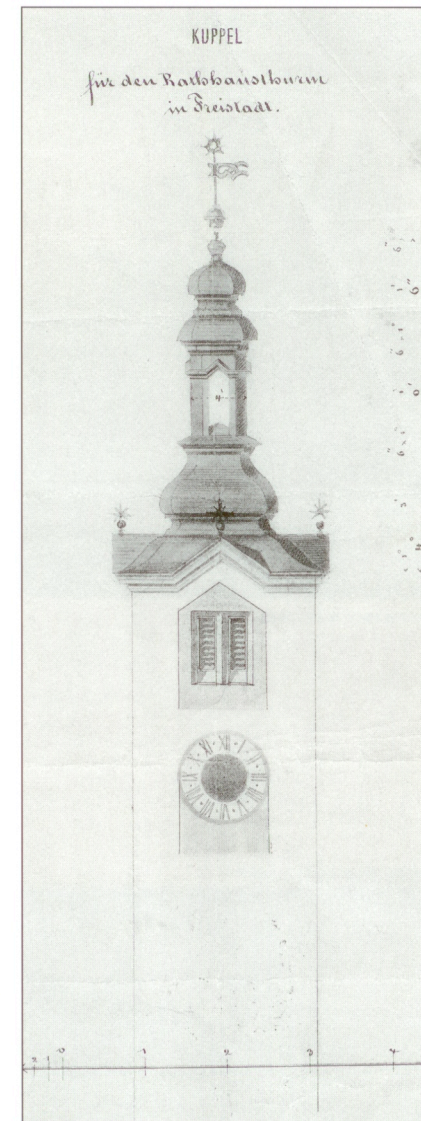

Listina z 22. března 1504.
Kazimír, kníže těšínský kupuje
od Jaška Šlosara měšťana ve Frýstátě
dům za 60 zlatých uherských a prodá-
vá jej za 30 zlatých městské radě ve
Frýstátě, aby v něm zřídila radnici.

Dominanty města

Radnice

V roce 1504 koupil těšínský kníže Kazimír II. od frýstátského měšťana Jaška Šlosara za 60 zlatých uherských dům na náměstí, který pak za polovinu ceny prodal městské radě ve Frýstátě, aby v něm zřídila radnici. O tomto bohuľibém činu se nám dochoval doklad v podobě pergamenové listiny ze zmíněného roku. Při požáru v roce 1511 původní dřevěná budova shořela a kolem roku 1520 byla postavena nová jednopatrová stavba. V 16. století k ní byla přistavěna kamenná věž, zakončena ochozem a dvojitou renesanční kopulí. Požár v roce 1823 radnici s věží značně poškodil. Ve 30. letech 19. století byla postavena nová empírová budova radnice. Věž musela být podstatně snížena. V archivu se dochovalo mnoho dokumentů z přelomu 19. a 20. století, ve kterých se hodnotí stav radniční věže a navrhuje se možné úpravy a opravy.

Nerealizovaný návrh na přestavbu radniční věže z roku 1872.

Fryštátský zámek, pohled z parku.

Zámek

Původně dřevěná stavba knížecího hradu těšínských Piastovců pocházela z 1. poloviny 14. století. Po požáru v roce 1511 bylo sídlo knížetem Kazimírem znovu vybudováno, tentokrát již z kamene a cihel. Podobu původního renesančního zámku zachycuje Wernerova rytina města Fryštátu z roku 1735. V době, kdy byl Fryštát v majetku Cikánů ze Slupska, byl fryštátský zámek sídlem vrchnostenských úřadů a panských úředníků. Rod Cikánů sídlil v té době v honosnějším rajeckém sídle. Po požáru roku 1781 byly provedeny stavební úpravy a zámek ztratil svůj původně raně renesanční vzhled, doplněný v době Gašínů z Gašína na přelomu 17. a 18. století barokními prvky. Za hraběte Jana Larische, který koupil Fryštát v roce 1792, byl zámek rozšířen do dnešní podoby a opatřen empírovou fasádou. Tehdy byla postavena také boční zámecká budova

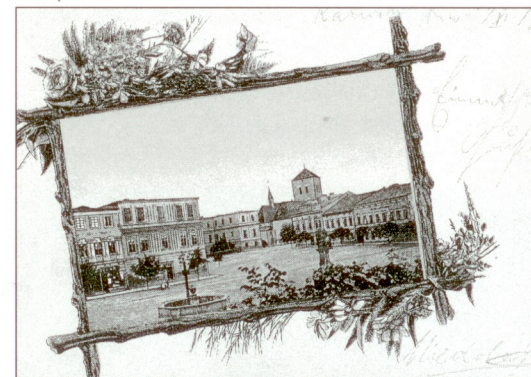
Fryštátský zámek, pohled z náměstí.

Lottyhaus. Vlastní zámek byl spojen s farním kostelem chodbou nad dvěma oblouky zámecké brány vedoucí do přilehlého parku. Rozsáhlé stavební úpravy byly dokončeny v roce 1800.

Roku 1804 založili Larischové u zámku krásný park v anglickém stylu.

Dobová pohlednice náměstí se starou kašnou.

Kašna

První zmínka o kašně pochází ze 16. století. V 18. století stávala na fryštátském náměstí jednoduchá kamenná kašna, do které byla voda přiváděna ze studánky Pod lipami z obce Ráj. Tato kašna byla roku 1900 odstraněna a ve stejném roce byla od vídeňské firmy Georga Wirtha zakoupena nová litinová kašna v ozdobném provedení za 4900 korun.

Faktura firmy Georg Wirth za dodávku kompletní kašny v ozdobném provedení za 4 900 K.

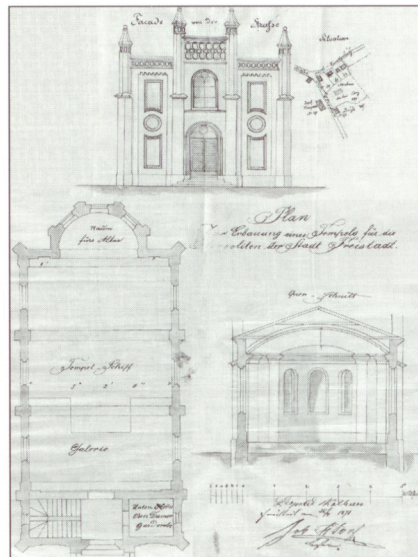
Pohlednice se záběrem na novou kašnu.

Židovský templ

V roce 1862 vznikla na fryštátském předměstí Špluchov židovská synagoga. Budova, v níž se synagoga nacházela patřila fryštátskému katolickému velkoměšťanovi. Díky vytrvalým snahám zdejší izraelské náboženské obce se podařilo uskutečnit stavbu vlastního templu, který se nacházel blízko zmíněné synagogy na Těšínské ulici (dnes Fryštátská). Parcelu obdržela náboženská obec darem od hraběte Jana Larisch-Mönnicha. Na výstavbu templu se rozhodl přispět darem sám císař a další významné osobnosti, ať již židovského nebo jiného vyznání. 18. září 1872 byl templ slavnostně vysvěcen. Fryštát se mohl chlubit, že dělá čest svému jménu, neboť měšťané tohoto svobodného města svými příspěvky na židovský templ dokázali, že se oprostili od předsudků, sobectví a náboženské nesnášenlivosti. Stavbu prováděl fryštátský stavitel Johann Titor. Během 2. sv. války byl templ nacisty zcela zničen.

Stavební plán židovského templu z roku 1871.

Sedmiramenný svícen a miniatura Tory.

Nejstarší dochovaná listina ve Slatině okresním archivu Karviná z 18. února 1377.

Jakub Augustinův, arcidiakon lehmického kostela, administrátor vratislavského biskupství potvrzuje inzerovanou listinu Přemka, knížete těšínského z 27. září 1376, v níž Přemek přidává k nadaci oltáře Těla Kristova a Jana Evangelisty ve farním kostele ve Fryštátě 10 hřiven grošů pražských roční činže.

Kostel Povýšení sv. kříže

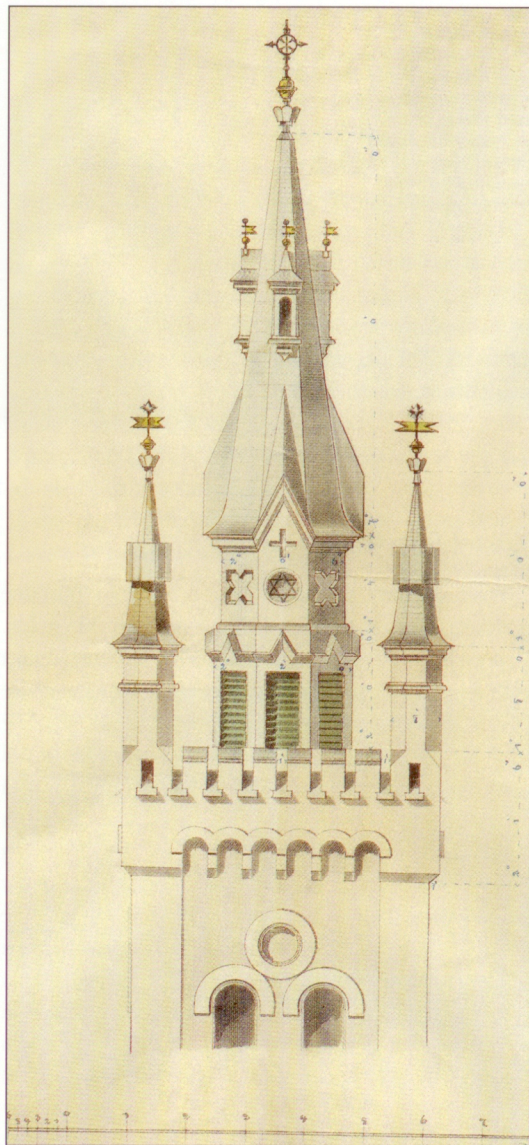
První písemný doklad o existenci tohoto původně gotického kostela pochází z druhé poloviny 14. století. V potvrzení nadační listiny těšínského knížete Přemka z 18. února 1377 se dočítáme, že přidává k nadaci oltáře Těla Kristova a Jana Evangelisty ve farním kostele ve Fryštátě 10 hřiven grošů pražských roční činže. Původní kostel neměl vlastní věž. Zvony byly umístěny v dřevěné zvonici na kostelním nádvoří. Roku 1420 byla ke kostelu přistavěna kaple. O sto let později v letech 1515 - 1530 byla přistavěna věž, ve které se nacházelo šest zvonů. Ty však byly zničeny při požáru roku 1781. Roku 1611 byla postavena na levé straně kostela kaple sv. Jana Nepomuckého, později zvaná Moravská. Přístavbou sakristie a jinými dalšími stavebními úpravami v letech 1812 - 1818 dostal farní kostel svoji dnešní podobu. Původně byl kostel zasvěcen Nanebevzetí Panny Marie. Po výměně obrazu Panny Marie na hlavním oltáři za obraz sv. Kříže počátkem 19. století, byl přejmenován na kostel Povýšení sv. kříže.

Kostel Povýšení sv. kříže - starší pohled, kdy měl kostel ještě nízkou věž.

Kostel Povýšení sv. kříže s vyšší věží.

Nerealizovaný návrh na přestavbu kostelní věže z roku 1872.

Roku 1569 byl protestanty postaven na Horním předměstí dřevěný kostelík sv. Marka s malou věží, současně byl kolem kostela zřízen nevelký hřbitov. V roce 1654 byl kostelík protestantům odebrán. Převzal ho katolický farář a tím se stal filiálním kostelem farního kostela. Roku 1773 byl dřevěný kostelík stržen, o rok později postaven kostel zděný. Dva požáry a zemětřesení v letech 1781 - 1823 zničily kostel natolik, že v letech 1823 - 1826 byla nutná rozsáhlá rekonstrukce. Klasicistní úpravy daly kostelu dnešní podobu.

Kostel sv. Marka.

[illegible]

Účetní kniha filiálního kostela sv. Marka z let 1734–1771.

Stříbrný, pozlacený kalich s patenou z roku 1780.

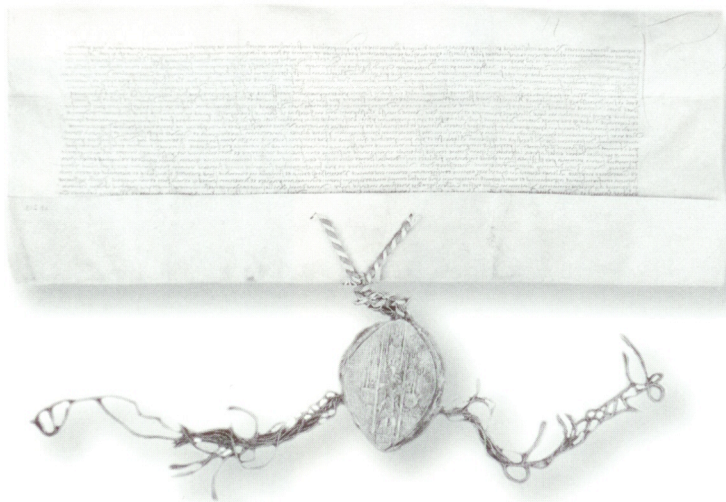
Tato kaplička stávala v místě dnešní křižovatky ulic 17. listopadu a tř. Osvobození, zbourána byla koncem 60. let.

Špitální kaple sv. Bartoloměje a Ondřeje

Vévodkyně Anna, která měla své vdovské sídlo ve Fryštátě, nechala postavit v letech 1470 - 1472 před Dolní branou dřevěnou kapli zasvěcenou apoštolům sv. Bartoloměji a sv. Ondřeji. Hned v sousedství se nacházel městský špitál pro chudé, původně pro 21 chovanců, jak nám dokládá listina z 20. července 1483.

Kaple sv. Mikuláše

Kaple sv. Mikuláše se nacházela na Horním předměstí. Dodnes se tomu místu, kde kaple dříve stála, říká u Mikolajka. U kaple se nacházel hřbitov, na kterém byli pohřbeny oběti morových a jiných epidemií. V době reformace kaple zanikla současně se hřbitovem - dle Pamětihodností města Fryštátu Dr. Bayera. V rozporu s tím je zmíněná kaple zanesena ještě na mapě stabilního katastru z roku 1836.

Listina z 20. července 1483 Jan, biskup vtratislavský, potvrzuje na žádost Jana Fiola oltářníka v kapli sv. Bartoloměje před Dolní branou ve Fryštátě nadaci 8 zlatých uberských roční činže k oltáři uvedené kaple a k novému špitálu ve Fryštátě pro 21 chovanců.

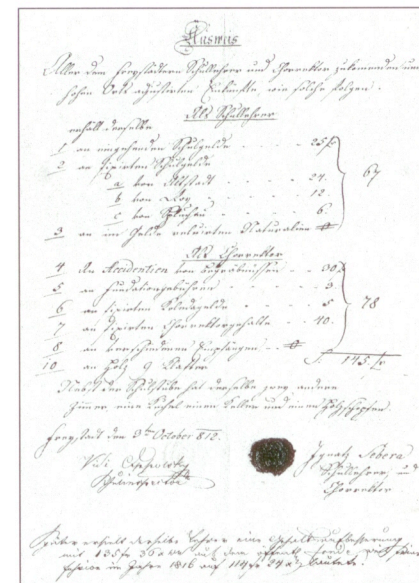
Školství

Již v 15. století odcházela celá řada fryštátských rodáků na vysokoškolská studia, zvláště do Krakova. Není možné, aby všichni navštěvovali nižší školy v Těšíně, Opavě, či jinde ve Slezsku, je tedy víc než pravděpodobné, že taková škola existovala ve zmíněném období také ve Fryštátě. Ve vizitační zprávě z roku 1679 se hovoří o zděné škole, která má však trhlínu, větší místnost má dřevěný strop děravý, takže nemůže být v zimě obývána. Roku 1688 platilo město rektoru Schonaliovi, který si předtím stěžoval na nízký plat, 22 tolarů. Rektor bydlel ve zděné škole stojící na hřbitově. Těsně u školy stály domky pro kostelní sluhu. Školu navštěvovalo 30 žáků.

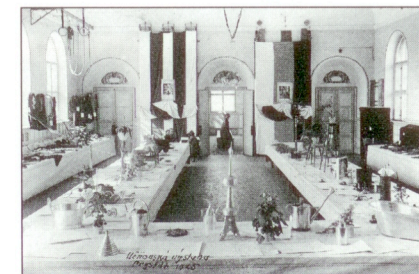
Z Pamětihodností města Fryštátu se dovídáme, že původní školní budova, která stávala vedle farního kostela, lehla při požáru 1781 popelem a škola byla nově umístěna ve zděné budově, rovněž v blízkosti farního kostela, kde se do té doby nacházel městský špitál.

Roku 1823 navštěvovalo fryštátskou školu 193 dětí, z toho 106 chlapců a 87 děvčat. Až do roku 1866 měla škola pouze tři třídy pro chlapce a dívky. V tomto roce byla škola rozšířena o čtvrtý a v dalších letech také o pátý postupový ročník.

Majetkové poměry učitelů v 19. století nám přibližuje výkaz fryštátského učitele a ředitele kůru Ignáce Sebery, sestavený dne 3. října 1812. Z uvedeného výkazu plyne, že za školní výuku dostal za uplynulý školní rok 67 zlatých, za funkci ředitele kůru 78 zlatých, dohromady tedy 145 zlatých. Správnost tohoto výkazu potvrdil podpisem školní inspektor, který v poznámce uvedl, že dříve dostával tento učitel 135 zlatých a 36 krejcarů. Zajímavá je rovněž stížnost učitelů fryštátských škol z 22. října 1840 na jejich neutešenou finanční situaci se zdůrazněním skutečnosti, že se příjmy městských učitelů nezvýšily již od roku 1838, nýbrž se ocitají v nebezpečí dalšího poklesu.

Výkaz fryštátského učitele a ředitele kůru Ignáce Sebery o jeho peněžních příjmech sestavený dne 3. října 1812

Dobrá fotografie z výstavy učednických prací z dubna 1925. Těto výstavy se zúčastňují žánosterské školy pokeračovací z Těšínska, Ostravska, Frýdecka a Fryštátska.

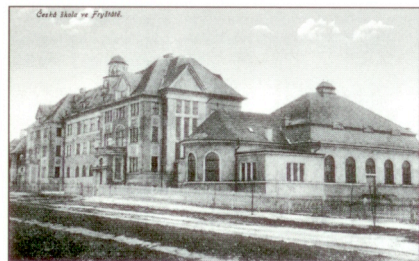

Německá obecná a měštanská škola, která byla později také školou polskou.

K roku 1878 navštěvovalo školu již 397 žáků. Jak jejich počet narůstal, vyvstala potřeba zřízení nové školní budovy. Její výstavba byla zahájena roku 1901.

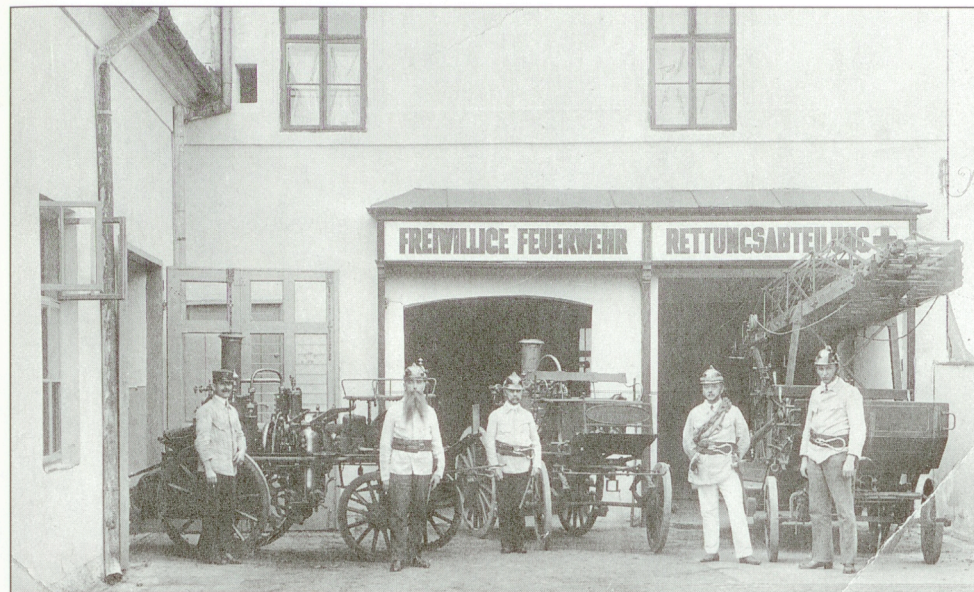
Roku 1912 vznikl ve Fryštátě Komitet szkolny jehož cílem bylo založení polské školy. Tomu se podařilo roku 1917 zakoupit budovu, kde byly roku 1918 zřízeny dvě třídy školy ludowej-obecné. Ve školním roce 1919/20 zahájila svou činnost také škola wydziałowa - měštanská.

Česká obecná škola ve Fryštátě zahájila svou činnost na základě rozhodnutí slezské zemské školní rady ve školním roce 1920/21. Spolu s měštanskou školou, jejíž jedna třída byla otevřena v následujícím školním roce, byla umístěna v budově školy německé. Vzhledem k tomu, že v jediné budově se tísnily jak školy německá, česká tak i polská, bylo tedy nutné postavit školní budovu novou. Počátkem března 1922 byly zahájeny stavební práce na stavbě nové školy a 17. 9. téhož roku již byla předána svému účelu. V budově školy byla kromě obecné a měštanské školy umístěna také mateřská škola, živnostenská pokračovací škola, hospodyňská škola a byly zde pořádány také různé pokračovací kurzy.

Česká obecná a měštanská škola.

Začátkem školního roku 1937/38 zahájila svou činnost ve Fryštátě Československá spolková reálka Matice osvěty lidové ve Slezsku. V prvním školním roce byla otevřena jedna třída se 42 žáky. Správou školy byl pověřen Jan Kubát, profesor státního gymnázia v Orlové, třídním profesorem se stal Alois Šedivý.

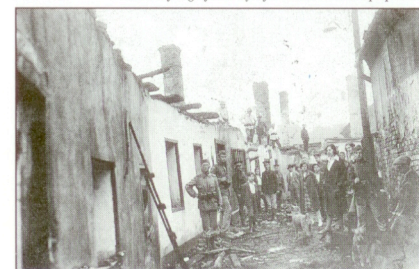
Hasičská zbrojnice na náměstí.

Spolkový a kulturní život města

Obyčané města Fryštátu po náročné práci žili poměrně bohatým společenským životem. Sdružovali se v řadě různých spolků, ať už politických, kulturních nebo tělovýchovných.

Velmi aktivní byl Sbor dobrovolných hasičů ve Fryštátě, který vznikl v roce 1875. Rok předtím se sešli mladší obyvatelé města v prostorách nově postaveného fryštátského pivovaru za účelem zřízení spolku, jehož úkolem by byla záchrana osob a majetku při požáru. 2. září 1875 byl Zemskou slezskou vládou v Opavě schválen statut spolku. V roce 1929 bylo ke spolku připojeno záchranné oddělení.

Vznik hasičského spolku dokumentuje „Požární řád (hasičí pořádek) města Fryštátu“.

Dobová fotografie zachycující Zámeckou ulici po požáru.

Zde se dovidáme, že „... posláním výboru sestaveného ze tří měšťanů, který tvořili Karel Schulz, Jan Gusiur a Tomáš Koppy, je zajistit pro hašení budoucích požárů dostatek prostředků, dostatek občanů ochotných pomáhat při hašení, jakož i postavit pro hasičí potřeby zbrojnici, odkud by bylo možno účinně proti požárům zasahovat.

Dále bylo dohodnuto učinit pro účinné potírání požárů tato další opatření:

- I. Vedením dobrovolného hasičského sboru pověřit Valentina Duse, Dominika Schewczika, Františka Kasperka a Františka Galuschku.
- II. Do hasičského sboru se přihlásili dále jmenovaní občané ...
- III. Kbelíky a vědra na vodu přinesou k místu požáru jmenovaní občané ...
- IV. Na stavbu hasičské zbrojnice přispějí dřevem a dalším materiálem vyjmenovaní občané ...
- V. Háky na strhávání hořících krovů a žebříky přispějí dále jmenovaní občané ...
- VI. Další potřebné nářadí pro hašení požárů dodají dále jmenovaní občané ...“

Dochovaly se rovněž požární řady, a stanovy hasičského sboru ve Fryštátě z let 1900, 1915, 1946 a oznámení o konání požárního cvičení na Masarykově náměstí dne 3. června 1934.

Ilustrace z pozvánky na hasičské plesy.

Foto pořízené na památku 1. cvičební akademie DTJ ve Fryštátě - 10. 4. 1921.

Taktéž DTJ ve Fryštátě se řadí mezi agilní sdružení ovlivňující sportovní a kulturní život svých členů i dalších obyvatel města. Pořádá vlastní cvičební akademie, účastní se dělnické olympiády v Praze v r. 1927, známým se stává její Dětský divadelní kroužek. Právě ve Fryštátě byly v srpnu 1937 uspořádány společným výborem všech tělovýchovných a kulturních organizací „Lidové hry Těšínska“.

Pro konání řady společenských akcí sloužily ve Fryštátě Dělnický dům a Polský katolický dům. Dělnický dům ve Fryštátě má zpracovány stanovy družstva z 10. října 1929,

Dělnický dům.

Program kina Olympia ve Fryštátě.

kdy byl také zapsán do rejstříku společenstev. Dochován je rovněž náčrt na jeho postavení z 25. června 1929. Slavnostní otevření dělnického domu dokumentují dobové fotografie. Polský katolický dům ve Fryštátě obdržel statut 25. února 1931.

V těchto domech organizovaly své akce (plesy, zábavy, akademie, shromáždění) i další zájmové spolky, které v této době byly ve Fryštátě činné a napomáhaly bohatému společenskému dění města. Můžeme připomenout Německý pěvecký spolek, Katolické sdružení horníků a dělníků, Podpůrný spolek vysloužilých vojáků apod. První dělnickou organizací sdružené polské dělnické mládeže ve Slezsku se sídlem ve Fryštátě byla Sila, založená v r. 1906.

Německý pěvecký spolek.

Jak se měnila tvář města

V roce 1948 došlo ke sloučení pěti samostatných obcí Fryštátu, Karviné, Darkova, Ráje a Starého Města v nové město s názvem Karviná. Fryštát, stejně jako i jiné části Karviné, změnil od té doby značně svůj vzhled. Také on podléhl v šedesátých a sedmdesátých letech dvacátého století období bourání, přestavování a nového budování. Například malé domky v Markově ulici ustoupily výstavbě nového domu peněžnictví. Krásný, velký rohový dům na křižovatce dnešních ulic Fryštátské a K. Sliwki byl zbourán a o kus dál vyrostl obchodní komplex zvaný Jadranka. Tomuto komplexu padla za obětí celá malebná ulice Hrnčířská. Zmizely také některé domy na náměstí. Na ulici Fryštátské bylo zbouráno několik vedle sebe stojících domů, aby tak udělaly místo výstavbě nového archivu. Benzínová pumpa na nynější ulici K. Sliwki zmizela docela a dnes nám ji připomínají jen dobové fotografie a plány. Takto bychom mohli ještě dlouho pokračovat.

Robový dům na křižovatce dnešních ulic Fryštátské a K. Sliwki byl velice bezky, také on však musel ustoupit moderní výstavbě.

Markova ulice přiléhá svůj název v různých dobách neměnila. Jmenovala se Kirchhofgasse, Markova, Markouva a Markus Strasse.

Bourání domů v Markově ulici.

Výstavba Domu peněžnictví v Markově ulici.

Ulice K. Slivki nesla dříve tyto názvy: Darkovská, Těšínská a Trída Čsl. armády.

Archiv o Fryštátu

V roce 1996 uspořádali pracovníci archivu výstavu nazvanou Zaniklý svět, věnovanou historii staré Karvinné. Poté následovala výstava nazvaná První lázeňská sezóna, která byla věnována 135. výročí od první lázeňské sezóny v Lázních Darkov. Vzhledem k dobrým zkušenostem se zájmem veřejnosti o tyto výstavy, se rozhodli pracovníci archivu pokračovat ve výstavách tematicky zaměřených na městské části Karvinné. Další výstava byla tedy věnována dřívějšímu městu Fryštátu.

Záměrem výstavy bylo ukázat návštěvníkům vzácné, staré dokumenty, které zachycují bohatou historii Fryštátu. Protože Fryštát byl již ve středověku městem, byla celá výstavní síň upravena tak, že jednotlivé vitríny byly propojeny panely, které připomínaly architekturu gotických oblouků, dokonce i s vitráží.

Ulice K. Slivki ústí do dnešní Ostravské.

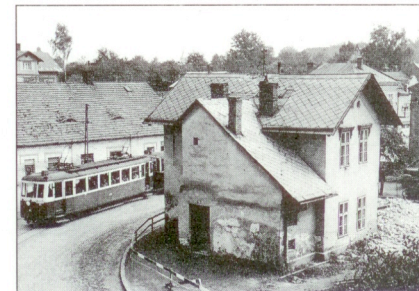

Foto z výstavy.

Větší část výstavy byla zaměřena na nejstarší dokumenty, jakými jsou různá privilegia, městské knihy, tovaryšské listy, nadační listiny a podobně. Listinné dokumenty, ať již pergamenové nebo papírové, byly doplněny dochovanými mapami a plány různých budov. Jedním z nejcennějších je plán židovského templu, který byl za války zničen a který se nedochoval ani na žádné dostupné fotografii. Vystaven byl rovněž plán přestavby zámku, který však nebyl nikdy realizován.

Jelikož se archiv může pochlubit velkou fotografickou sbírkou, byly na výstavě prezentovány různé dobové pohlednice a fotografie. Mezi unikátní záběry jistě patří fotografie Zámecké ulice po zničujícím požáru, nebo fotografie hasičských cvičení.

Díky dobré spolupráci s Muzeem Těšínska byla výstava archivních dokumentů velice hezky doplněna trojrozměrnými předměty odpovídajícími příslušné době. A tak návštěvníci mohli obdivovat krásnou městskou truhlici, na jejímž víku je barevně vyobrazen znak města Fryštátu z roku 1660. Dalšími doplňky byly například vývěsní štíty živnostníků, cínové nádoby, hasičská přilba a sekera a mnohé další. Děkanství ve Fryštátě zapůjčilo na výstavu stříbrný svícen a zlatený kalich. Mnoho různých předmětů získali pracovníci archivu také od Židovské obce v Ostravě. Výstava tím získala na své pestrosti a různorodosti.

V závěru si návštěvníci mohli prohlédnout fotografie ulic, které byly buď úplně zbourány, nebo se jejich tvář podstatně změnila. Mladší návštěvníci se určitě podívali dobovým záběrům na starý zimní stadión nebo na malinké domečky, které kdysi stály v Markově ulici. Pamětníci si zase jistě rádi zavzpomínali, jak Fryštát vypadal za dob jejich mládí.

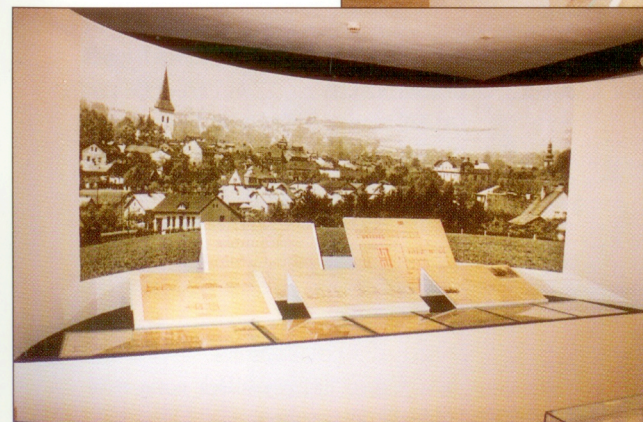
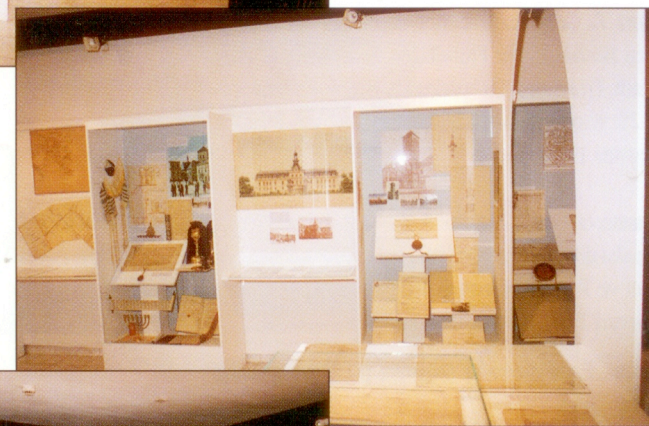

Foto z výstavy.

Literatura a prameny

Literatura

Schimonsky, E.: Historisch-topographische Beschreibung des Breslauer k. k. Diöcesantheils, Teschen 1828, 142 s.

Bayer, J.: Denkwürdigkeiten der Stadt Freistadt in Herzogthum Schlesien, Wien 1879, 307 s. - překlad J. Rosin a R. Hrubý, Pamětihodnosti města Fryštátu, Karviná 1979, 246 s.

Kurz, F.: Gedenkschrift zur Gedenkfeier des 25-jährigen Bestandes der Freiwilligen Feuerwehr in Freistadt, Freistadt 1900 - překlad R. Hrubý, Pamětní spis k 25. výročí vzniku dobrovolných hasičů ve Fryštátě, Karviná 1988, 45 s.

Slavnostní spis k vzpomínkové slavnosti 50. výročí vzniku dobrovolných požárníků a záchranného oddělení ve Fryštátě, Karviná 1924 - překlad R. Hrubý, Karviná 1988, 115 s.

Sláma, F.: Vlastenecké putování po Slezsku, Praha 1886, 584 s.

Adamus, A.: Dějiny školství na Těšínsku I. část, Moravská Ostrava 1926, 32 s.

Rebrová, A.: Karviná, MěÚ Karviná 1993, 67 s.

Táž: Zámek Fryštát, MěÚ Karviná 1998, 94 s.

Zahradník, J.: Staré listiny města Fryštátu, in: Vlastivědná příloha „Obrany Slezska“, 10. 4. 1925, č. 2, s. 1 - 3.

Dbalý, M.: Řemeslnické cechy, in: Vlastivědná příloha „Obrany Slezska“, 1. 1. 1927, č. 7, s. 5 - 6.

Vavřík, J.: Z minulosti Fryštátu, in: Vlastivědná příloha „Obrany“, 14. 4. 1933, č. 24, s. 2 - 5.

Benatzky, J.: Významné stavební památky v Karvině-Fryštátě, in: Karviná, sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města, MěNV Karviná 1968, s. 290 - 295.

Heckel, B.: Karviná v září věků, in: Studie o Těšínsku č. 7, s. 101 - 153, č. 8, s. 67 - 92, č. 9, s. 203 - 226, č. 11, s. 57 - 76, č. 12, s. 140 - 156, č. 13, s. 92 - 104, Český Těšín 1979 - 1987.

Prameny

Kronika města Fryštátu 1933 - 1951, ev. č. 123.

Kronika České obecné školy ve Fryštátě 1920 - 1930, ev. č. 16.

Kronika Polské obecné školy ve Fryštátě 1919 - 1939, ev. č. 21.

Kronika Spolkové čsl. reálky SMOL ve Fryštátě 1937 - 1939, ev. č. 23.

Použit byl materiál z těchto archivních fondů:

Okresní úřad Fryštát (1796) 1855 - 1938 (1947)

Okresní národní výbor Fryštát 1945 - 1949

Okresní národní výbor Karviná 1949 - 1960

Archiv města Fryštát 1377 - 1945

Městský národní výbor Fryštát 1945 - 48

Archiv ř. k. fary Fryštát 1621 - 1945

Archiv ř. k. děkanství Fryštát 1724 - 1949

Sbírka obrazového materiálu, fotografií a fotonegativů.

Sbírka typářů, pečeti a razítek.

Sbírka plakátů, letáků, vyhlášek, novin, tisků

a soudobé dokumentace.

Benzinová čerpací stanice, která stávala na dnešní ulici K. Slivki.

Budova dřívějšího zimního stadionu ani v nejmenším nepřipomíná zimní stadion, jak je známe dnes.

Nezastřešené kluziště zimního stadionu.

Výstavu Fryštát v archivních dokumentech uspořádal Státní okresní archiv Karviná. Námět a scénář PhDr. Irena Hajzlerová, Anna Hubáčová a Mgr. Veronika Matroszová. Grafickou úpravu a realizaci výstavy provedl Pavel Žabka se svou firmou Grapis. Spisový materiál, dobové fotografie, plány, pozvánky a plakáty byly z fondů Státního okresního archivu v Karviné a Zemského archivu v Opavě. Trojrozměrné předměty a některé dobové pohlednice zapůjčili Muzeum Těšínska, Židovská obec v Ostravě, Děkanství ř. k. církve v Karviné a pan Owczarzy. Pozvánku vytvořil Petr Tesař. Výstava proběhla ve dnech 9. dubna 1998 až 25. října 1998.

